

УДК 349.2: 351.74

**ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ
СЛУЖБИ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ,
ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, В КОНТЕКСТІ
РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ**

Сокурєнко В. В.,

*ректор Харківського національного
університету внутрішніх справ,
генерал поліції третього рангу,
доктор юридичних наук, доцент*

Підготовка кваліфікованого особового складу Національної поліції України є одним із найактуальніших питань у сфері забезпечення правопорядку, охорони прав людини та верховенства права в державі. Центральним суб'єктом здійснення такої діяльності є вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських та входять до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України (далі – вищі навчальні заклади системи МВС України).

Закони України «Про вищу освіту» від 01.07.2014, «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 та Указ Президента України від 09.12.2015 № 691/2015 «Про перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях»¹ створили правове підґрунтя організації діяльності вищих навчальних закладів системи МВС України, які сьогодні, окрім підготовки курсантів та слухачів, здійснюють навчання патрульних поліцейських, проводять підвищення кваліфікації слідчих, працівників кіберполіції, фахівців у сфері превентивної діяльності тощо.

Незважаючи на такий стан справ, наразі існує багато правових колізій, які стосуються регламентації правового статусу вищих навчальних закладів системи МВС України, визначення оптимального механізму їх взаємодії із підрозділами Національної поліції України, правового становища і порядку проходження служби курсантами, слухачами та науково-педагогічним складом і т. ін.

Вищевикладене зумовлює необхідність внесення змін та доповнень до чинних нормативних актів, що регламентують діяльність Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції України, з метою впорядкування суспільних відносин, суб'єктом яких є вищі навчальні заклади системи МВС України.

Передусім, Указ Президента України від 9 грудня 2015 року № 691/2015, яким затверджено перелік посад, що можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях, втрачає чинність з 1 січня 2017 року. У зв'язку з цим невизначеним залишається статус працівників вищих навчальних закладів системи МВС України, які займають зазначені посади, починаючи з 1 січня 2017 року, тому доцільно внести зміни до зазначеного Указу Президента України з метою виключення вказаного обмеження у часі.

Існує також необхідність урегулювання статусу курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України. Стаття 17 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що поліцейським є громадянин України, який склав Присягу

¹ Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>; Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/fqcm7P>; Про перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях : Указ Президента України від 09.12.2015 р. № 691/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/6912015-19619>.

поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. А отже, статус поліцейського не мають цивільні особи, що зараховані на посади курсантів. Зважаючи на це слід викласти статтю 17 Закону України «Про Національну поліцію» у такій редакції: «Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції, зарахований до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, і якому присвоєно спеціальне звання поліції».

Відповідно до частини 2 статті 48 Закону України «Про Національну поліцію» накази про зарахування поліцейських курсантами, слухачами денної форми навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, є підставою для звільнення таких осіб зі штатних посад, які вони займають в органах (закладах, установах) поліції. Зазначена норма Закону, фактично, звільняє зі служби у Національній поліції осіб, які зараховані на навчання до вищих навчальних закладів системи МВС України. На підставі цього та з метою залишення на службі поліцейських, які направлені на денну форму навчання в статусі курсантів, слухачів, ад'юнктів, докторантів, пропонуємо змінити частину 2 статті 48 Закону України «Про Національну поліцію» наступним чином: «Накази про зарахування поліцейських курсантами, слухачами денної форми навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, є підставою для звільнення таких осіб зі штатних посад, які вони займають в органах (закладах, установах) поліції, із залишенням на службі в поліції та з подальшим направленням на навчання до таких закладів».

Пропоновані зміни зумовлюють оптимізацію змісту наказу МВС України від 15.04.2016 «Про Порядок добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ, поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України», адже він взагалі не містить норми про порядок направлення поліцейських на навчання до вищих навчальних закладів системи МВС України. У зазначений наказ доцільно внести положення, відповідно до якого особи, які проходять службу в Національній поліції України і зараховані на денну форму навчання, звільняються із займаних посад керівниками

відповідних підрозділів поліції та відряджаються до вищих навчальних закладів системи МВС України із залишенням на службі в Національній поліції України.

Такою, що потребує вдосконалення, є стаття 59 Закону України «Про Національну поліцію», згідно з якою видавати накази по особовому складу можуть керівники органів, підрозділів, закладів та установ поліції відповідно до повноважень, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, та номенклатурою посад, затвердженою Міністерством внутрішніх справ України. Враховуючи те, що вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання належать до системи МВС України, така норма позбавляє ректорів цих навчальних закладів права видавати накази по особовому складу, який має звання поліцейських. Така ситуація, фактично, нівелює здійснення належного управління навчальними закладами, позбавляє керівний склад керівних повноважень у галузі роботи з кадрами тощо. Зважаючи на це частину 4 статті 59 Закону України «Про Національну поліцію» слід доповнити положенням, згідно з яким ректори вищих навчальних закладів системи МВС України будуть мати право видавати накази по особовому складу.

Підкреслимо, що відповідно до частин 1 та 5 статті 82 Закону України «Про Національну поліцію» чергові спеціальні звання поліції присвоюються після закінчення строку вислуги в попередньому званні, якщо інше не визначено цим Законом, за умови відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому займаною штатною посадою, відсутності незнятих дисциплінарних стягнень. Чергові спеціальні звання поліції мають право присвоювати ректори (керівники) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняні до них керівники – спеціальні звання поліції молодшого, середнього складу поліції до підполковника поліції включно.

Проте в діючих штатах вищих навчальних закладів системи МВС України відсутні граничні звання поліцейських за посадами, у зв'язку з чим неможливо виконати вказану норму Закону та присвоїти поліцейському, який проходить службу у вищому навчальному закладі, чергове спеціальне звання поліції.

Крім того, стаття 81 Закону України «Про Національну поліцію» не містить положень про те, що первинні спеціальні звання молодшого складу поліції можуть бути присвоєні

одночасно із зарахуванням на навчання до вищих навчальних закладів системи МВС України.

Вирішення цих питань можливе за рахунок встановлення у штатах вищих навчальних закладів системи МВС України граничних звань поліції за посадами, які зазначені в Указі Президента України № 691/2015, а також додання до частини 5 статті 82 Закону України «Про Національну поліцію» норми про присвоєння первинного звання молодшого складу поліції одночасно із зарахуванням на навчання до вищих навчальних закладів системи МВС України.

Також викликає занепокоєння той факт, що стаття 17 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює наступні атрибути, що підтверджують статус поліцейського: службове посвідчення та спеціальний жетон. Проте особовий склад вищих навчальних закладів системи МВС не має правових підстав на тримання останнього. Отже, враховуючи, що постійний та перемінний склад вищих навчальних закладів системи МВС, які мають спеціальні звання поліцейських, залучається до забезпечення публічної безпеки та порядку, а також інших заходів правоохоронної спрямованості, які виконуються підрозділами Національної поліції України, та з метою підтвердження їх правового статусу і легітимності дій під час несення служби необхідно внести зміни до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 23 грудня 2015 року № 1614 «Про організацію видачі спеціальних жетонів поліцейським», поширивши його дію на вищезазначений особовий склад із одночасним наданням відповідного права навчальним закладам видавати жетони та службові посвідчення встановленого зразка.

Зазначені нами заходи щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання проходження служби особовим складом вищих навчальних закладів системи МВС України дозволять:

- нормативно закріпити правовий статус курсантів, слухачів та науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів системи МВС України;
- удосконалити механізм заміщення посад та присвоєння спеціальних звань постійному та перемінному складу вищих навчальних закладів системи МВС України;
- оптимізувати процес роботи з кадрами та порядок направлення осіб на навчання до вищих навчальних закладів системи МВС України.